

Výzkumný projekt

Jméno: Petra Sobotková

UČO: 385591

Téma: Obrazový materiál pro výuku abecedy

Výzkumný problém:

Efektivita obrazového materiálu pro výuku abecedy u jedinců s lehkým mentálním postižením z pohledu učitelů

Otázka:

Povede vytvořená obrázková abeceda a pracovní listy ke zvýšení efektivity výuky abecedy u jedinců s lehkým mentálním postižením?

Proč je zvolené téma relevantní ?

V tomto tématu se budu zabývat vytvořením obrazového materiálu pro výuku abecedy u jedinců s mentálním postižením a jeho ověřením v praxi. Znalost abecedy je předpokladem pro čtení a psaní a zároveň tedy i předpokladem orientace v dnešní společnosti. Protože se blíže zajímám o problematiku jedinců s mentálním postižením, chtěla bych vytvořit materiál, který by usnadnil jedincům s mentálním postižením výše zmíněnou orientaci ve světě.

Cílem diplomové práce by mělo být vytvoření komplexního obrazového materiálu pro výuku abecedy (obrazové abecedy a pracovních listů) a následné zjištění efektivity materiálu při uvedení do praxe ve vybraných základních školách praktických.

Hlavní výzkumná otázka:

Povede vytvořená obrázková abeceda a pracovní listy ke zvýšení efektivity výuky abecedy u jedinců s lehkým mentálním postižením?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaký obrazový materiál lze zvolit, aby byl co nejefektivnější?

Jaké metodické postupy zvolit pro zavedení obrazového materiálu do praxe?

Lze užít vytvoření materiál i u jedinců s těžším postižením?

Výzkumná strategie:

Jako výzkumnou strategii volím kvalitativní výzkum, jelikož každý jedinec s lehkým mentálním postižením je jiný, stejně tak i metodika výuky abecedy, tedy počátečního čtení a psaní, se na různých školách odlišuje. Proto není možné zobecnit postupy pro výuku abecedy tak, aby byly v každé třídě a u každého žáka stejné. Musíme brát v potaz individualitu dítěte i fakt, že obzvláště jedinci s mentálním postižením jsou více závislí na rutinním a stereotypním postupu, který jim umožňuje se lépe orientovat jak ve výuce, tak v celém životě. Proto musíme přihlížet k různým specifikům těchto jedinců a nastavit podmínky tak, aby vyhovovaly jejich schopnostem.

Metoda sběru dat:

Pro vedení výzkumu volím jako metodu sběru dat rozhovor a dotazník. Výzkum budu provádět v základních školách praktických nebo ve školách, kde je integrované dítě s lehkým mentálním postižením. Nejprve budu kontaktovat ředitele základních škol prostřednictvím e-mailu. V průvodním e-mailu budu ředitele informovat o tématu své diplomové práce, s podmínkami výzkumu a požádám je o souhlas o provádění výzkumu na jejich škole. V případě, že na e-maily zpětně nezískám žádnou odpověď, navštívím školy osobně. V druhé části navážu kontakt s učiteli základních škol, taktéž je seznámím se svým výzkumem a požádám je o spolupráci. S těmito učiteli povedu rozhovor o tom, jaké metody pro výuku abecedy u dětí s mentálním postižením používají a jaký materiál mají k dispozici. Poté jim poskytnu svůj materiál, který učitelé budou používat v praxi. Po přibližně třech měsících navštívím školy znovu, požádám učitele o vyplnění dotazníku týkajícího se práce s poskytnutým materiálem a jeho efektivity. Nejasné otázky nebo připomínky bych zjišťovala ještě následným rozhovorem.

Kontaktuji přibližně 10 základních škol praktických a učitele prvních ročníků v těchto školách. Zvolila bych základní školy praktické v Brně a v okolí svého bydliště. Budu pracovat s informacemi od 10 – 15 učitelů a můj výzkumný vzorek tedy bude tvořit přibližně 70 – 100 žáků prvních ročníků v základní škole praktické.

Rozhovor s učiteli mi umožní přímý kontakt s učiteli, zjištění skutečných informací a odpovědí na otázky, které by bylo například těžké srozumitelně vyjádřit v písemné podobě. Při zjišťování informací pomocí rozhovoru mohu jít více do hloubky tématu.

Průvodní dopis:

Milý pane řediteli/ paní ředitelko!

Jmenuji se Petra Sobotková a nyní studuji prvním rokem navazující magisterský obor Speciální pedagogika na Masarykově univerzitě v Brně. Zpracovávám diplomovou práci s tématem Obrazový materiál pro výuku abecedy. Cílem mé práce je vytvoření hodnotného obrazového materiálu pro výuku abecedy u dětí s lehkým mentálním postižením. V praxi jsem si vyzkoušela, že obrazový materiál dětem při výuce počátečního čtení i psaní výrazně pomáhá, ale chtěla bych docílit ještě jeho zefektivnění. Mnou vytvořený materiál bych poskytla učitelkám prvního/ prvních ročníků na Vaší škole k ověření v praxi. Všechny získané údaje budou použity jen ke zpracování diplomové práce a budou zcela anonymní. Tímto bych Vás ráda požádala o spolupráci na výzkumu mé diplomové práce. Pokud budete souhlasit, ráda bych Vás kontaktovala osobně a stejně tak i učitele v prvních třídách.

Velmi děkuji za Váš čas a ochotu a budu se těšit na případnou spolupráci s Vaší školou.

Petra Sobotková

e-mail: sobinasobotkovaeznam.cz

tel.: 733111079

Úvodní rozhovor s učiteli:

Dobrý den paní ... Velice Vám děkuji, že jste mě přijala a věnujete mi svůj čas. Chtěla bych Vám představit téma své diplomové práce a podstatu výzkumu, který v ní budu uvádět. Jedná se o vytvoření obrazového materiálu pro výuku abecedy u dětí s lehkým mentálním postižením. Zde jsem vytvořila obrazový materiál, který bych potřebovala ověřit v praxi, a proto bych Vás chtěla požádat o spolupráci na mém výzkumu. Spolupráce by probíhala tak, že od Vás zjistím nejprve několik základních informací týkajících se současného stavu výuky abecedy ve Vaší třídě, následně bych Vám materiál dala k dispozici, abyste s ním mohla pracovat. Po přibližně třech měsících bych za Vámi opět zašla a zjistila bych informace týkající se práce s tímto materiálem. Samozřejmě kdyby byly jakékoli problémy, budu Vám k dispozici. Byla byste ochotna se mnou spolupracovat?

Ráda bych Vás ještě požádala již zmíněné základní informace:

Kolik dětí je ve Vaší třídě? Jaké metody výuky abecedy užíváte nyní? Jaké využíváte pro výuku pomůcky? Máte již podobný obrazový materiál? Jak reagují děti na práci s Vaším materiálem. Myslíte si, že je třeba vyrobit efektivnější materiál pro výuku počátečního čtení a psaní nebo se Vám současný stav zdá jako dostatečný?...

Dotazník:

- 1) U kolika dětí jste poskytnutý materiál užívala?

 - 2) Užívala jste ještě jiný materiál pro výuku abecedy?

 - 3) Označila byste materiál jako smysluplný?
 - a) ano
 - b) ne
 - c) shledala jsem v něm nedostatky

 - 4) Pokud jste v materiálu narazila na nedostatky, čeho se tyto nedostatky týkaly?

 - 5) Označte materiál z estetického hlediska na stupnici od 1 do 5 (bodování jako ve škole)
- ...

Praktické či etické problémy výzkumu:

Uváděný výzkum má samozřejmě svá úskalí. Z hlediska organizace by bylo efektivnější, kdybych s obrazovým materiálem na školách pracovala sama. To však z hlediska časové náročnosti není možné, proto musím zjistit co nejvíce informací od učitelů a spoléhat na jejich taktnost. Může se i stát, že učitelé s obrazovým materiálem pracovat nebudou, ačkoli spolupráci přislíbili. Dalším nedostatkem by bylo, kdyby učitelé užívali pro výuku i jiný materiál než ten, co jim poskytnu já, pak nebude zaručeno objektivní posouzení efektivnosti, protože sem vstoupí další faktory. Ochota škol spolupracovat nemusí být vysoká, proto budu muset učitele nápaditostí, zanechat jim obrazový materiál a nebo třeba kontaktovat učitele několikrát (e-mailem, telefonicky, osobně).

Terénní poznámky, námět k modifikaci výzkumného návrhu:

Do deseti základních škol jsem rozeslala informaci o pořádání svého výzkumu, odpovědi se mi zatím dostalo pouze z jedné základní školy praktické z Čáslavi. Pan ředitel mi odpověděl, že se mu téma zdá zajímavé, avšak nyní nemá tolik času, jelikož některé z paní učitelek jsou nyní nemocné a organizace ve škole je poněkud chaotická.

Jako modifikaci výzkumu tedy navrhuji, že všechny základní školy praktické navštívím osobně. Nejprve navštívím pana ředitele/ paní ředitelku, požádám ho/ ji o schůzku telefonickou dohodou, seznámím ho/ ji s cílem svého výzkumu. Pokud bude souhlasit s výzkumem prováděným na jejich základní škole praktické, provedu rozhovor s učitelkami prvních tříd základních škol praktických a získám tak ihned přesnější informace a přehled o spolupráci základních škol.

Seznam relevantní (odborné) literatury

FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni ZŠ*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-85931-64-8.

LOOSEOVÁ, A., PIEKERT, N., DIENER, G. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-883-8.

SANTLEROVÁ, K. *Metody ve výuce čtení a psaní*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-05-2.

SARIMSKI, K. *Kinder und Jugendliche mit geistiger Behinderung*. Göttingen: Hogrefe, Verl. für Psychologie, 2001. ISBN 9783801713089.

SPECK, O. *Menschen mit geistiger Behinderung und ihre Erziehung: Ein heilpädagogisches Lehrbuch*. München: E. Reinhardt, 1999. ISBN 3497015148.

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha : Parta, 2003. ISBN 80-7320-063-5.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

Vzdělávací program zvláštní školy. Praha : Septima, 1997. ISBN 80-7216-025-7.

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno: MSD, 2006. ISBN 80-86633-40-3.

BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vydání. Brno : Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4.

Pokud chcete zkoumat efektivitu nějakého výukového nástroje, bylo by ideální učinit tak experimentálně – rozdělit žáky/třídy na dvě části a v jedné nechat abecedu učit běžně, v jiné nově a změřit, jak moc žáci abecedu umí až výuka skončí. Pokud se do tohoto nechcete nebo nemůžete pustit, nezbyvá než zkoumat kvalitativně – ale i tak musíte pozorovat žáky a jejich výkon ve znalosti abecedy, nemůžete se spolehnout na informace učitelů – ti vás třeba nebudou chtít zklamat, takže budou vyzdvihovat přednosti nového materiálu, nebo jsou naopak konzervativní a žádné novinky se jim nelíbí, nemůžete ani, jak jste uvedla, mít kontrolu nad tím, zda učitelé s materiálem pracovali a jak. Pokud vám opravdu nezbyvá než zkoumat prostř. učitelů, výzkum přeformulujte na „Práce s novým výukovým materiálem XXX z pohledu učitelů“ „Názory učitelů na práci XXX“, pak nebudou tím co sledujete samotní žáci a jejich výkon, ale to, jak učitelé pracují s novým materiálem a jak je hodnotí. I tak byste ale měla zapojit vlastní pozorování prostř. hospitací na hodinách atd.